

OPIEKA (612) sb

opieka f (603), **opiek** m (9); opiek *KochMRot*, *KochPieś*, *GostGospSieb*, *KołakCath*, *PowodPr*, *GoslCast*; opieka : opiek *KochPs* (14:1), *GórnRozm* (4:1), *Calep* (5:1).

Wszystkie samogłoski jasne.

sg N opieka (61), opiek (1). ◇ G opieki (94), opieku (1) [*w rymie*]. ◇ D opiece (24), opiekowi (1). ◇ A opiekę (257) [*w tym: -e* (3), *-ą* (1)], opiek (5). ◇ I opieką (17), opiekiem (1) [*w rymie*]. ◇ L opiece (138) [*w tym: -cze* (1)]. ◇ pl N opieki (1). ◇ G opiek (3). ◇ A opieki (6). ◇ L opiekach (2); -ach : -äch *RejPos* (1:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Troskliwe zajęcie się kimś; obrona, piecza, dogłądanie, strzeżenie kogoś lub czegoś, protekcja; clientela *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; tutela *Mącz*, *Calep*, *Cn*; fides *Mącz*, *Modrz*; cura *Vulg*; curatio *Cn* (548) : Drudzy czytają [*Ioaan 19/27*]/ wziął ją za swoje. Grecki text ma/ ná fwoie to ieft opieki. *LatHar 735 marg.*

opieka czego (3): ábowiem był [*Piotr*] przednieyłym między ápoštoły/ ktoremu zbáwićyel poruczył był opyekę kołcyołow/ álbo pyeczą o kołcyelech. *KromRozm III N*; *Mącz 467d*; *CzechEp 84*.

opieka o kim (1): *RejWiz 71 cf* »mieć opiekę«.

opieka czyja [*w tym: pron poss* (27), *G sb i pron* (16), *ai poss* (2)] (45): *BielŻyw 168*; ábyście vbogie vpádle á ofierociále ludzi przyimowáli wopieki swoie *RejPs 123, 170*; *RejWiz 133*; Biłkupi álbo Prełáci. LEcz wy ftárfzy pomnicie/ co wam poruczono/ [...] Byście to wiernie pálli/ wdzięczne Páńfkye ftádo/ Ale z wálzey opyeki/ párfzywieie rádo. *RejZwierc 104*; Iedno iuz nie włzitkiego moia pamięć niefie/ Com ftychał od Chirona miefzańca dziwnego/ Kiedi miał wfwey opiece Achilla młodego. *KochSat B3v*; *RejAp 187*; *RejPos 20, 124, 346*; *RejZwierc 37*; *CzechRozm 22v, 89*; *PapPan O4v, Aa3*; *ModrzBaz 127v*; Y musiał innego ná ten vrząd poftáwić/ á iego ná onymże vrzędzie opieki kościelney zániechał. *SkarŻyw 171, 460*; *StryjKron 672*; *ReszHoz 133*; Ziemiłkich ludzi omylne fą wżyfłtkie opieki: Lecz twa dobroć Pánie trwa od wieku ná wieki *WisznTr 29, 16*; iż fie nie zda bydź nikt/ kto iedno y fám y ztemi co opiekowi iego należą żyw bydź chce/ coby fie ná gołpodárftwo co raz obeyźrzeć/ á zá nie pilno/ á prawie obiemá rękómá/ wiąć nie miał. *GostGospSieb +2*; *OrzJan 98*; *LatHar 735*; *WujNT Luc 10/35*; s. 383, 447; *SzarzRytJSzarz nlb 2*. Cf »na swą opiekę brać«, »być w opiece«, »do [czyjej] opieki (od)da(wa)ć«, »opiece poruczyć«, »przyjmować w opiekę«.

W połączeniu szeregowym (1): Ná to ielzcze/ ony oycámi zowiemy/ ktorých opiece/ wierze/ dobroci y mądrości inłzy ludzie poleceni bywáią: iákowi fą opiekunowie y fpráwcy/ náuczyciele/ y Miłtrzowie. *KuczbKat 305*.

Zwroty: »na swą opiekę brać« (1): [*św. Augustyn*] iż iáko Krześciáninem zoftał/ żadnym grzechem więtfzym Páná Bogá nie obráził iáko tym/ iż niegodnym będąc/ ná fwą opiekę dułze biorę cudze. *BielKron 160v*.

»być w opiece [*w tym: czyjej* (1), *u kogo* (2)]« (3): *RejPos 291*; Pierwfzych czáfów ludzie obczy do was fie gárnęli teraz nieftychác/ żeby kto chciał bydź w wálzey [*Polaków*] opiece. *GórnRozm Kv*; *CzahTr K4*.

»chowac się pod opiekę [czyją]« (1): tuśmy nawet Herby dzielności náleznych y rzeczy od nas dobrze połużonych wytławioné mieć chcieli/ áby sie chowały pod opieką y obroną mieczą twég° [Królu]. *OrzJan* 98.

»dać w opiekę« [= jako pomoc, ochronę] (1): Glinłki drugie zamki w Lithwie oládźiwłzy/ wzywłwłzy pomoc od Moskwy obległ Mińłko/ ále odpędzon: prosił o wiéthłżą pomoc/ dał mu w opiekę ludzi wielki kniaz Moskiewłki łżeścdzyeliąt tyłiąc. *BielKron* 406.

»mieć w opiece [co]« [szyk zmienny] (3): Iełt w Sennie bráctwo iedno/ łwieckich ludzi/ ktore zowiá bráctwo dobrze żyjących Pánnny Máryey łzpitalá/ de la łkalá [...] Ci máią w opiece łwey łzpital pielgrzymow/ de lá łkalá *SkarŻyw* 460; Są też miedzy Kárdynałami tákowi/ ktorzy w opiece łwey łzpitalé/ y infze potrzebne á łwięte mieyłcá máią *ReszHoz* 133; *SkarKaz* 607a; [To bédzielz miał włwey opiece Przeto mi bądż wierny miły Krolowicze. *SądParysa* Cv].

»[o kim] miewac opiekę« (1): On nieborak powłtawłzy odrzekł sie ná wieki/ Aby nigdy o krolu nie miewał opyeki. *RejWiz* 71.

»do [czyjej] opieki, [czyjej] opiece, [komu] w opiekę, w [czyją] opiekę, w opiekę [miedzy kogo] (od-, po-)da(wa)ć [kogo, co]; [komu] dany w opiekę« [szyk zmienny] (1:1:4:1:1;2): *RejJóz* F4; *RejZwierz* 15v; Iuż Pan wziął w obronę łwoię Kofcioł łwięty łwoy á onę wdzięczną oblubienicę łwoię/ á podał iá w opiekę miedzy ludzi prołte á łprawiedliwe bez wymyłłow łwiátá tego *RejAp* 105v; tę [córeczkę] przyiáciele przywiedli do łwiętego Abrámiułżá/ iego iá opiece oddáiąc. *SkarŻyw* [236]; y iednę niewiáłtę złem bárzo czártem opętáná/ ktorey nikt złeczyć niemogł w iey [*Eufrazyjej*] opiekę dáłá. *SkarŻyw* 226, 242, 572; Iuż bez pochyby Zygmuntá prowadzą/ A Koronę mu w opiekę oddádzą. Ten pewnie iedzie ná páłace łwoie/ Ołieroćiáłe Krolowłkie pokoie *GrochKal* 18; Iezu/ którył ná krzyżu łmutną mátkę łwoię w opiekę Ianowi S. podác raczył. *LatHar* 549; *SapEpit* A2v.

»podać się w opiekę« (2): Conferre se in fidem et clientelam alicuius, Spuścić sie ná cziyę łaskę/ álbo podác sie w opiekę y w obronę. *Mącz* 126a, 57b.

»[[komu] polecic w opiek]; [czyjej] opiece polecony« (1): *KuczbKat* 305; [Zátymem łam iechał do Czech A iemu polecil włlyłtko w opiek *SądParysa* C4v].

»opiece [czyjej], [komu] opiekę, [komu] na opiekę, [komu] pod opiekę, [komu] w opiek(ę) poruczyć (a. poruczac) [kogo, co]; do [czyjej] opieki, [jakiej] opiece, w opiekę [czyją], w opiekę [komu] poruczony« [szyk zmienny] (1:1:1:7;1:1:1:2:1): á bowiem on połtáwiwłly łtolec łobie ná wyłokofci niebá nam ziemię poruczył wopiekę náłłę. *RejPs* 170; *KromRozm III* N; Bo gdy mu poruczył Ray ná opiekę iego/ Iednoż mu był zákazał drzeweczká iednego *RejWiz* 133; *RejAp* 187; *RejPos* 18v, 20, 124, 144; *SkarŻyw* 572; *ArtKanc* D10; *GórnRozm* M4v; Abowiem [*Anaxilaus*] łchodząc s łwiátá/ Syná młodzieniáłzká dziedzicem Kroléłtwá połtánowił/ ktorego pod opiekę łłudze łwemu wiernemu poruczył. *Phil* M2; *WujNT* 447; day [*Panię*] dobrze wychowác y rządzić/ to cół poruczył opiece náłzey y w duchu y w ćiele. *SkarKaz* 423b; *CiekPotr* 9; *SkarKazSej* 692a.

»przyjmowac (a. przyjac) w opiekę [swoją], na opiekę sobie, opiekę« = in fidem saum recipere *Mącz* [szyk zmienny] (2:1:1): *BielŻyw* 168; *RejPs* 123; Iuż go ia panie przymuie na opiekę łobie Patrz go na mnie y na dzieciach iz gi wroczeń tobie *RejJóz* N7v; in fidem suam recipere, W obronę y w opiekę łwoyę przyjac *Mącz* 126a.

»puścić w [czyją] opiekę« (1): A pułcz ty to w mą opiekę Vrzyż zecz mu ia przypiękę Zeć mufi mędrować pokrys A będziec skakał iako lis *RejJóz* D3.

»udać się w opiekę [czyją]« (1): Krolowie poczęli się śpieraćć y woynę wieść o krolestwo Węgierkie: ieden będąc od Pánów Chrześcijánfkich opuśczoney/ vdał się w opiekę y w obronę Cefárzá Tureckiego [*in fide ac clientelam Turcae se contulit*]. *ModrzBaz* 127v.

»wyniść z [czyjej] opieki« (1): Gdyżes śwowlonie wyfzedł z mey opieki/ Páná takiego nie naydziefz ná wieki. *ProtStoj* Ev.

»z swojej opieki [kogo] wypuszczać« = *przestać opiekować się kimś* (1): Iże tak prętko swoie miłe ciało? Do grubey źemie kwápiąc się vpufzczasz? Z swoiey opieki dzieci swe wypufzczasz? *WisznTr* 16.

»[kogo] z opieki wypuścić« = *zwolnić z obowiązku opieki* (1): lecz przijdą czały/ Ze ti [synu mój] i mnie pożegnał/ i ty piękne lafy. A iako śmiałe Orłę/ śam się zgniazda śpucifz/ A oyca iuz z opieki/ i z prace wypufcifz. *KochSat* B3v.

»wzdawać opiek« (1): A tén co po was dźis pánftwo śpráwuie/ Niechay fortunnie/ y zdrów nam pánuie: A zwierzóného nie wzdawa opieku Aż pełen wieku. *KochPieś* 13.

»wziąć opiekę« = *być pod opieką* (1): A iżby ci wśzyłcy/ ktorzyby się im [*popiołem*] posypáli (*pro redemptione peccatorum fuorum corporis fanitatem et animae tutelam percipiant*) na grzechow śwych odkupienie/ wźięliby zaráz zdrowie ćieleśne/ y opiekę dułze. *CzechEp* 84.

»wziąć [kogo, co] na (swą) opiekę (a. opiek), w (swą) opiekę, w [czyje] opieki« [*szyk zmienny*] (6:4:1): *RejWiz* 29v; *RejZwierc* 37, 41; *Paprpán* O4v, Aa3; A od oney godziny/ wźiał iá [*Maryję*] wżeń w swoie (opieki) [*accepit eam discipulus in sua Vulg Ioann* 19/27]. *LatHar* 735; Weźmi go na śwá opiekę [*curam illius habe*] *WujNT Luc* 10/35, s. 383; Co możem rozgniewáni/ co łáłkáwi zásię/ Kiedy weźmiem ná opiek kogóźkolwiek ná się. *GośCast* 14; *SzarzRytJSzarz nlb* 2.

»zlecić w opiekę [komu]« [*szyk zmienny*] (3): iey Syn namilźy/ y Bog iey pod krzyżem/ gdy iufz byłá lat nie młodych/ zlećić w opiekę niechćiał żadnemu Apośtołowi/ który pierwey w małżeńkim śtanie był *SkarŻyw* 242; Xiążę Zmodźkie y Litwy Zawiliyfkiey vmárł/ [...] á zá żywotá swoiego zlećił w opiekę Ringoltowi/ Syná iedynaká Swintoroha w dziećinnych lećiech/ Xięśtwá też Zmodźkie/ Litewłkie y Kurłkie/ polećił mu w obronę weśpołek z Synem. *StryjKron* 285; Też wielkie cnoty twoie tobie to śpráwiły/ Ze ćię ná dwor krolowey świetny wyśtáwiły. Onác laskę w opiekę/ dwor wśzytek zlećićá/ Ná czym się (lecz ia milczę) nie nie omyliłá. Wśzytkie śpráwy zlecone były twoiey głowie *SapEpit* [B2].

Szeregi: »dozor i opieka« (1): po ześćiu z tego świátá brátá mego niebołzczyk Zacney Pámieći Ie⁸⁰ M. Pan Stániłław Stárzechowłki [...] piśmá y księgi iego ná śwoy dozor y opiekę wźiał/ który też potym w rychle vmárł *SzarzRytJSzarz nlb* 2.

»opieka, (i) obrona« = *tutela Mącz, Calep; fides et (ac) clientela Mącz, Modrz; fides Mącz* [*szyk* 5:2] (7): *Patri se commendavit in clientelam et fide m, Terent*. Podáła się oycu w opiekę y w obronę. *Mącz* 57b; *Tutela. Opieká/ obroná/ yáko fierot. Mącz* 467d, 126a [2 r.]; *ModrzBaz* 128v; *Tutela – Obrona, Opieka. Calep* 1092a; *OrzJan* 98.

»poruczenie i opieka« (1): Bo żaden Biskup który po innych Apostołach náftąpił/ nie miał w poruczeniu y opiece kościołow wżytkiego swiátá/ iedno sam Biskup Rzymłki *SkarKaz* 607a.

»posługa i opieka« (1): *Wziął ią do siebie [św. Jan] [Ioann 19/27].*) Abo ná swoie: nie máiętności/ ktorých żadnych nie miał/ wżytko opuściwży; ále ná posługi/ y ná fwą opiekę. *WujNT* 383.

»opieka i (a) praca« [szyk 1:1] (2): *KochSat* B3v; což rozumiesz gdy ony wżytki poważne á zacne ołoby weźmie [poseł] ná pracą á ná opiekę swoię/ ktorzy sie cnoie iego zwierzili onych nafláchetnieyfżych klenotow swoich/ to iest praw/ wolności/ gardł y máięthności swoich. *RejZwierc* 37.

»rząd i opieka« (1): á zmiłuyćie fię nád krwią swoią/ nád ludem y brácią swoią/ [...] wy ktorzyście ie pod swoy rząd y opiekę wzięli. *SkarKazSej* 667b.

»straż a opieka« (1): A gdyż go poználi być łobie Bogiem á Oycem swoim/ iż iuż może káždy rozumieć/ w iákicy strážy á opiece iest fyn v káżdego tu oycá swiátá tego. *RejPos* 291.

»opieka i włodarstwo« (1): do grekow listy posłał, aby opiekę y też włodarstwo Rzymłkie przyjęli á ich obronci przeciw Teodorikowi byli. *BielŻyw* 168.

Iron. (1): Będąc tedy łkowronek w opiece v onego kotá/ przyźedł kęs k łobie y począł mowieć do niego w te słowá. *CzahTr* K4.

W przen (9) : *RejJóz* D3; *RejWiz* 29v; wżdy ci [kacerze] [...] stáli fye opiekunami w Polfzcie duż nálfzych/ niemáiąc k tey opiece prawá żadnego/ áni przyrodzonego/ áni vrzędnie nábytego *OrzList* h4; *BielKron* 160v; Pátrżay że pilno/ iáko vftáwicznie złodzyey chodzi około domu thwego/ ábyć gi podkopác mógł/ á wydrzećci owieczkę którą z opieki twoiey/ poświęconą ku czći Pánu twoiemu? *RejPos* 346; Iedno cnotá trwa ná wieki/ Tey wżywycie opieki. Bo swiát to morze burzliwe *RejZwierc* Av; MOgę tego ołobno bez bráciey nápiłác/ Iuż sie może bez mátki bez oycá kołyłác/ Bo go wzyęłá Minerwá ná swoię opiekę *PaprPan* O4v, Aa3; *CzechEp* 84; [Będziefz słyzáł [Parysie] od wieku do wieku O swoy sławie niemáiąc połtronnego opieku. *SądParysa* Bv].

a. *Dotyczy opieki nadprzyrodzonej Boga, aniołóv i swiętych [w tym: czyja [= tego, który się opiekuje]: G sb i pron (187), pron poss (124), ai poss (63)] (471) :* TO iest pewna rzecz miły panie iż my nędzne łtworzenie twoie bez łaskawey opieki twoiey nic łobie pomoc niemozemy *RejPs* 192v, 92, 190, 192 *marg*; *RejJóz* N8; Bo ze mnye Pánye zyęłá yuż opyeká twoyá *LubPs* F2; A tu iest dzyękowánie zá wierne á miłóściwe opieki/ ktore Pan Bog okázuie kościołowi swemu/ chociaż sie nań czárt y swiát ták froyy. *LubPs* cc4, Pv; Iż iest then Bog ná niebye który wżytko zgádnie/ A przez iego opyeki włos z głowy nie łpádnie. *RejWiz* 107v; Tyś iest Bog niefkończony/ á w twoiey opiece/ Káżdá spráwá zależy/ tu ná wżytkim łwiecie. *RejWiz* 165; A ták ty chcefzli być bełpiecznym/ áby cie Pan nie wygládzil z opyeki swoiey/ łtoy mocno/ iac rádzeń/ przy tym iáko cie Pan twoy náuczyć á połthánowieć raczył. *RejPos* 188; áby nas vftáwicznie znáydownáł ty nędzne dzyatki swoie w połfuzieństwie swoim/ wiedzác pewnie iáka iest opyeká iego/ á w iákim błogósláwienstwie vftáwicznie chodzą ci/ ktorzy łą ná swiętey pyeczy iego. *RejPos* 256; A iż iuż wiefz iżeś pewnie wyrzucon z opieki y od obliczności Páná swego *RejPos* 309v, 68v, 139v, 197; A dziwna to iest iego od wiekow opieká/ iáko on poćciwego tu łtrzeże człowieká *RejZwierc* 270; Pan część wláłności pan część méy nagrody/ W opiece iego nie boie fye łzkody *KochPs* 20; Abych w nádziefię twoiey opieki/ Mógł fye złych łudzi nie bać ná

wieki *KochPs* 22; *ArtKanc* Q14v; *PAnu* y Oycu/ iáko mam wiecznemu Dziękowác/ żeć mnie zlecił oftrożnemu/ Anyele święty/ łtrożowi: chcąc wiecznie Bym w twey opiece/ żył wżedy bełpiecznie? *GrabowSet* X3v; *LatHar* 282; Obierayćielz łobie tedy Polacy/ álbo P. Bogá/ y całą chwałę/ y opiek zakonu iego/ co oboie ná cáłości łtanu Duchownego należy: ábo niewolą Pogáńńką *PowodPr* 81; A iefliby łię przydáło iáko ludziom/ ábyłmy cię prędko náleżli/ á nigdy od połufzeńłtwá twego nie odłtępowáli/ [...] przy poważney przyczynie y opiece mátki twoiey. *SkarKaz* 45b.

opieka kogo [= *nad kim*] (1): *RejPs* 202 *cf* »na się przyjąc opiekę«.

opieka od kogo (2): *RejPs* 215; [*jako wierni jego*] máią łobie iednáć y záłługowác [...] y tho łwięte błogolławieńłstwo Páná łwego/ y opiekę/ y łtraż/ y opáłhrzność w káżdym łwoim niebełpieczeńłtwie od niego. *RejAp* 71.

opieka przeciw komu [= *wobec kogo*] (1): Pierwłza domu łtárożytność/ bo ták dłłgie wieki/ Niemálym znákiem przećiw wam łą Bolkiey opieki *KlonŻal* A2.

opieka nad kim, nad czym (41): *LubPs* aav *marg*; A iáko tho iefł dziwna nád włzytkim opieká/ iáko w Bołtwie Słowo łwe był záczył od wieká. Ktore potym tu ná łwiat dziwną łpráwą zefłł *RejWiz* 113v; Y iákiey tu nád námi [*Bóg*] wżywa opyeki/ Ze włos z głowy nie łpádnie żadnego ná wieki. *RejAp* AA6; *RejPos* 114v, 222v, 257v, 273, 309v (7); A tu pátrż iáko tu iefł dziwna łtraż á opieká y dziwna moc Páńńka nád káżdym wiernym iego. A iáka iefł froga á iáwna pomłtá nád złołniki á nád niewieniki iego. *RejZwierc* 205, 125; *SkarŻyw* 283. *Cf* »jest opieka«, »stoi opieka«, »doznać opieki«, »mieć opiekę«, »poruczac [komu] opiekę«, »wziąć opiekę«.

opieka o kim, o czym (2): A czáłem choć mi łie yuż ták włłyto zdáło/ Iż o mnye Pan łwoyey opyeki myał máło *LubPs* ee4; *RejPos* 71.

opieka czyja [= *tego, który jest w opiece*] (2): Ale gdyż nie dufamy iemu/ tedy on też drzemie nád opieką náłżá/ á dopuści łie burzyć tym złým wiátróm nád námi *RejPos* 51; Y iáko małz zázwdy iłt być opieki łwoiey/ y rozłzyrzonego krolełtwá nád łobą Páńńkiego/ tákże iáko małz być iłt wdzięcznego zbáwienia łwoiego/ y wiecznych á niełkończonych rádołci łwoich. *RejZwierc* 179v.

W połączeniach szeregowych (58): Azáłz to nie wdzięczna obietnicá/ iż opáłrznóć/ opieká/ obroná twoiá s łwiętego máyéłtatu twego będzie zázwdy z námi miełzłkáłá. *RejAp* 70, 71v, 106, 120v, 158, 182, 198v; Drugie mamy baczyć/ iáka to iefł rołkólz/ ktho iefł przyłłczon ábo policzon do they winnice iego/ [...] iákie poczćiwołci/ iákie dobrodzieyłtwá/ iáką opiekę/ y iákie włzytki ine dobrodzieyłtwá obiecuie iemu. *RejPos* 61v; á iżeł łie dáł odwiełć od onego Páná łwoiego/ w ktorým zależáło włzytko dobre twoie/ y zbáwienie twoie/ moc/ opieká/ y zwirzchnóć káżda iego nád tobę. *RejPos* 309v, 44v, 78v, 79v, 85, 128 (44); *RejZwierc* 127, 141v, 199, 205, 206v; *CzechEp* 427.

W charakterystycznych połączeniach: opieka dziwna (3), *łaskawa* (3), *miłóciwa* (2), *niebieska*, *nieomyłna*, *piłna*, *wierna*; *szczyćić opiekem*.

Frazy: »(jest *a*. bywa, *a*. byłá, *a*. będzie) opieka [*nad kim*]« (17): *RejAp* 106; A ták nie boy łie nic żadney mocy áni łrogołci łwiátá tego/ gdy będzie nád tobę łwięta opieká iego. *RejPos* 39v; iż wiefz że zázwdy nád tobę łwięthá opieka iego/ á włtáwiczenie cie czeka z rozmáitemi rádołciámi twemi *RejPos* 128, 44, 44v, 50, 134, 138v (16).

»opieka [czyja] odstąpi [od kogo]« [szyk zmienny] (2): A to wšytko przeto/ iż łobie Ńtráćili opátrźność Pána Bogá Ńwego/ á prze złoŃci ich odŃthąpiłá od nich Ńwięta opyeká iego. *RejPos* 239, 330v.

»[nad kim] stoi opieka« [szyk zmienny] (4): Iuź więć nád tobą Ńtánie wnet Páńfka opieká/ Ze cie iáko źrzenice będye Ńtrzegł do wieká. *RejWiz* 135; *RejPos* 78, 333, 351v.

Zwroty: »brać w opiekę, na opiekę« [w tym: na ramiona a na opiekę (1)] (3:2): *KrowObr* 47; Iákoź cie teź nie ma ruŃzyć tákie dobrodzieyŃtwo Pána twego/ ktory [...] bierze cie z łáŃki Ńwey á z miłofierdzia Ńwego/ ná rámioná Ńwoie/ á ná opyekę Ńwoię. *RejPos* 166; á iuź cie [Pan] bierze ná opiekę Ńwoię á pod Ńkrzydła Ńwoie/ á przymuie cie zá włáŃnego brátá Ńwoiego/ y w rowny cie dzyał przypuŃcza do kroleŃtwá Ńwego Ńwiętego. *RejPos* 168, 177, 267v.

»by(wa)ć w opiece, na opiece, pod opieką« [w tym: w opiece a pod kroleŃtwem (2), w ręku i (a) w opiece (2); u kogo (3)] (78:1:1): A ten ktory będye wopiece twoiey Ńtánie iáko krol/ kocháiąc Ńie włobie iż ználał łobie bogá włáŃnego *RejPs* 92v; Táki koźdy ieŃt beŃpieczen kthory ieŃt w opiece boźey *RejPs* Ff2, 38v, 64v, 94v, 140v, 206v; OpuŃzczeni Ńá w opiece v pana Boga *RejJóz* C3 marg; Abowiem w Boskey o piecze IeŃt kazde Sercze Człowiecj *RejKup* y4, bb6; *LubPs* Fv, Z3v; ŃłychałeŃ o IonáŃie iáko w rybye pływał/ A iáko w iego dziwney táŃ opyece bywał. *RejWiz* 111v, 96; A iáko wierni Ńá závády w dziwney opiece iego/ á niewierni iáko závády od niego Ńá opuŃzczeni. *RejAp* BB2, 119; iáką Pan Bog pieczá ma o tych ktorzy Ńá w opiece iego/ á nád ktoremi dzyerzy moźną rękę Ńwoię. *RejPos* 25; A thák my wšyŃcy być w opiece Pána tego/ á mieć nád łobą Ńwięta Ńtraź iego *RejPos* 37; Bogacze Ńá ná mnieyŃzey opiece v Pána Bogá. *RejPos* 184v marg; ci Ńá wŃtáwicznie nie w tym ŃwiętyŃ kroleŃtwie iego/ pod opieką/ pod mocą/ pod zwirzchnoŃcią/ á pod opátrźnoŃcią Ńwięta iego *RejPos* [344]v; á iżeŃ Ńie tu náŃluchał w iákiey opiece á w iákiey roŃkoŃzy ieŃt táki káźdy wierny iego *RejPos* Ooo4, 14v, 27v, 39 [2 r.], 39v, 40v (53); *RejZwierc* 179, 198v, 205, 206v, 263v; Złęgo złoŃć zniŃczy / á człowiek cnotliwy IeŃt w opiece twéy / Boże Ńpráwiedliwy. *KochPs* 10, 29, 103; niech będy w opiece twoiey *ArtKanc* Q10, Q15, T12v.

»w opiece, pod opieką, za opieką, bez opieki chodzić« [szyk zmienny] (12:1:1:2): Ná ten czás oycowye náŃŃy práwye vwyrzyli/ Iź w opyece Ńwiętey Páńfkyey tu zacnye chodzili *LubPs* Y2v; *RejWiz* 49v; Bo iuź Ńtąd wšytko dobre/ wšytko wdzięćzne/ á wšytko pocźciwe tobie przypadáć muŃi/ gdy będyeŃ chodzil według woley iego/ á w Ńwiętey opiece iego. *RejPos* 39v; A ták ci wšyŃcy ktorzykolwiek odŃtępuią od przeyrzenia Ńwego á od wezwánia Ńwego/ [...] ci wšyŃcy pokuŃzáią Pána Ńwego/ á wŃzędy chodzą bez opieki iego. *RejPos* 72; Ale gdy tu ŃłyŃyŃ/ iż Pan twoy/ pod ktorego ty przez wiárę Ńwoię opieką chodziŃ/ tháką moc á táką zwirzchnoŃć ma nád tą y doczeŃną y wiećzną Ńmiercią twoią *RejPos* 221v; A iż iuź beŃpiećnie chodzimy w káźdyŃ niebeŃpiećneŃtwie Ńwoim/ zá Ńwięta opieką/ obroną/ á opátrźnoŃcią iego *RejPos* 271, 34v, 39v, 72, [136]v, 139 (12); *RejZwierc* 206, 206v.

»w opiece chować« (1): by W.M. moy łáŃkawy pánie PodczáŃy/ weŃpołek z pánią małźonką W.M. y z dzieatećkám/ [...] raczył [Pan Bóg] w łáŃce Ńwey Ń. w rzáďcie dobrym/ w opiece y w obronie chować *CzechEp* 427.

»czuć opiekę nad sobą« (1): Co ięth zá kochánie vtrapionego/ gdy czuie nád łobą opiekę Páńfką. *LubPs aav marg.*

»dostać się w opiekę« [szyk zmienny] (2): Abowiem w tę opiekę [Pana] kto łie tám dołtánie/ Iuż go żadna pociechá nigdy nie przeltánie. *RejWiz* 194; *RejPos* 293.

»nad sobą doznać opieki« (1): Włzędy nád łobą doznałz páńfkíey opieki/ Y dziś/ y potym záwždy ná włzytki wieki. *KochPs* 187.

»mieć opiekę (nad sobą)« [w tym: od kogo (1)] = *doznawać opieki* [szyk zmienny] (5): *RejPs* 16; Ey iużci by to kámienne á zápomniáłe łerce było/ máiąc taką opiekę nád łobą/ á tak wierne obietnice/ áby łie wnieść á záthwożyć miáło *RejPos* 139v; iuż nigdy nie będyelz miał Bogá łwego włáfnego/ áni opieki iego. *RejPos* 223, 223, [292]v.

»mieć w opiece, opiekę« [w tym: czyją (5), kogo (7), nad kim (1), o kim (1)] [szyk zmienny] (7:3): Vczyń łáfkę w dobrej woli Pánie s twym Sionem/ Náđ Ieruzalem wyernych łerc ták bárzo łkázonym/ Myey opykę *LubPs* N4v, ee4; *RejWiz* 178; A iż iuż (niechcze żadney opieki áni żadney pieczyey mieć o tobie/ gdy powieda iż rołplotę płoty á rozwałę mury około niey. *RejPos* 61; *KarnNap* B2; Włzák nie ięłt żadny ptałzek ták lichy ná łwiećie/ ktoregoby nie miał w łwey łwiętey opiece *ArtKanc* K19v; *SarnStat* 1019; *SiebRozmyśl* B4v; *KlonKr* A3; Míey mię w pilney opiece: á we włzytkíey trwodze Połpiełz przynieść ráłunek dułzy mey niebodze. *SzarzRyt* B2.

»naleźć sobie opiekę« (1): Ale kto ięłt práwie vbłogoláwiony łłczełłiwe/ ktory łobie naydzie opiekę od bogá łtworzyłciela łwego *RejPs* 215.

»nosić na ramionach a na opiekach swoich« = *opiekować się* (1): A nie tylko ábyłcie ie [*stadko Pańskieł*] mieli nołć ná ráłionach á ná opiekach łwoich *RejPos* 168v.

»w opiek(ę), na opiekę (od-, pod)da(wa)ć; (pod)dany w opiekę« [w tym: komu (13)] [szyk zmienny] (14:1;3): A tak iuż iemu włzytko/ łtále poruczájwa Siebie y łwe żáłolci/ na opiekę daywa *RejJóz* B7; Czoż ia niebożátko mam rzeć Iedno na cię wiecznie płákać A bogu to w opiekę dáć Gdy to wáziłz lekcze łobie Acz mnię łzkodzy wíęcey tobie *RejJóz* H8v; *RejKup* n6; *KrowObr* 163v; *RejWiz* 105v *marg*, 106, Cc5; gdy podawáłz zyemi ciáło bliźniego łwego/ álbo iákiego powinowátego łwego/ w ręce á w opiekę Páná łwego/ nie płáczże nic *RejPos* Ooo4, 72, 270v, [279]v, [344]; *RejPosWiecz*² 92v; Rad to włzyłtko vczynię zá pomocą Bożą/ ktoremu cię iuż teras w opiekę oddáię. *CzechRozm* 121v; *SkarŻyw* 103; Iemu [*Bogu*] w opiek y w obronę/ Oddawam dżiatki y żonę *KochMRot* B4; widzím żeł vyrzáłá Lepłżą Oyczyznę: á náfesł oddáłá W pewną opiekę: co ná pięknyim niebie Siedzi/ ktory cię dziś wezwáł do łiebie. *WisznTr* 16; *ArtKanc* T4.

»odpaść (a. wypaść) z opieki, od opieki« (18:4): *LubPs* Sv; ktorzy wypádlí z opieki Páńfkíey prze złołci á prze złá wiáre łwoię. *RejAp* 155, 200v; Wielki strách wypáść z opieki Páńfkíey. *RejPos* 61 *marg*, 20, 61, 85, 176, 204 (16); *RejZwierc* [272] [2 r.]; Y myłłiem w łercu łwym: tákżem ná wieki Iuż wypádl ía niełzczeńny z páńfkíey opieki? *KochPs* 113.

»(o-, s-, wy)pułć [kogo] z opieki« [szyk zmienny] (5): gdy iuż Pan ođłtápił od niego/ á opułćił go iáko niewiernego z opieki łwey *RejPos* 115v, 257v; Vłám twéy łáłce/ że mię ná wieki Niełpułćíłz/ panie/ z łwoięy opieki *KochPs* 33, 98; O móy namíłzy pánie/ nie ołsíeroćiayze mię ná tym nędznym łwiećie/ żebył mię kiedy miał z opieki łwoięy opułćić *SiebRozmyśl* D4v.

»(po-, w)da(wa)ć się w opiekę, na opiekę, do opieki« [*w tym: komu (7), czyją(-ej) (4)*] [*szyk zmienny*] (9:1:1): *RejKup* p4v, f3; Skoro wltániefz s pokoiu/ wnet fie w opiekę day/ Temu Bogu co iuz wiefz/ y fwiádomeś tego/ Ze iuz nádeń żadnego nie máłz możnieyłzego. *RejWiz* 186; á opuściwłzy ty nędzne á docześne hándle y bogáctwá fwoie/ wedle fwiátá tego nábyte/ daymi fie ná święte miłofierdzye y ná opiekę iego. *RejPos* 351, 72v, 79v, 86, 205v; *RejZwierc* 202; Kto fye w opiekę poda pánu fwému/ A całym práwie sercem vfa iemu/ Smiele rzéc może: mam obrońcę bogá *KochPs* 138, 78.

»w opiekę polecać« (1): w opiekę y obronę twoię polecam dziś siebie lámego. *LatHar* 47.

»policzyć się w opiekę« (1): á niefráći [*Pan*] żadnego ktorzy fie kolwiek policzyli wopiekę iego. *RejPs* 50.

»poruczać (a. poruczyć) w opiekę, na opiekę, pod opiekę, opiece; poruczon(y) opiece, w opiekę; poruczanie opiece, w opiekę« [*w tym: komu (16), do kogo (1)*] [*szyk zmienny*] (30:1:1:3;6:4; 1:1): Wyfédłfy fkoro náwíat/ wnetem był poruczon opiece twoiey/ á fnadz ieffcze y wżywoćie mátki mey znać było żeś ty Bog moy fpráwiedliwy. *RejPs* 31v; STworzycielu nieba y ziemie y wślego ynego ftworzenia ktoremu fá poruczony w wieczną opiekę wfłytki fprawy niebieskie y ziemskie *RejPs* 215v, 45v, 105, 108, 124, 142; A wśzytko w twá [*Boże*] opiekę iuz tam poruczam tobie *RejJóz* I6v, B5, C3, I5v, N7v; *RejKup* cc8v; Poruczánye wśitkich fpraw fwych/ trudności/ širocthwá/ ná ofáték dułze y ciála w fwiętą opyekę Páńfká. *LubPs* R3v *marg*; Iáko záfráłowáná dułzę náłzę/ nikomu inemu iedno lámemu Pánu/ w opyekę poruczać mamy *LubPs* T2 *marg*, B4 *marg*, O2 *marg*; A ták prosto tą ściełzká iuz tám idź do niego/ Poruczam cie w opiekę do Bogá twoiego. *RejWiz* 170, 62, 116v, 194v; *RejAp* 199; pámiętay iż gdy będyełz wśzytko poruczał w opiekę Pánu fwému/ á będyełz mocno wierzył iemu/ iż lie to tobie w wielkie pociechi obroćić muśi. *RejPos* 107v, 67v, 71v, 83, 84v, 104v *marg* (19); Stoyże mocno przy Pánu fwoim/ [...] poruczay mocno wśzytko w fwiętą moc á opiekę iego/ á podday fie ze wźem pod obronę kroleřtwu iego *RejZwierc* 206, 140, 196, 198; pod ktorego [*Boga*] opiekę iuz cię też teraz/ odchodząc od ciebie/ poruczam *CzechRozm* 204v; Smiłuy fye/ fmiłuy: twéy pomocy Od ráná wołam áż do nocy. Vwefel dułzę záłmuconá/ W twoię opiekę poruczoná. *KochPs* 128.

»poruczać [*komu*] opiekę [*nad kim*]« (1): on ták [*Bóg*] dobrowolnie á z láłki fwoiey vmiłował wierne fwoie/ że im y Anyoły fwoie przydác raczył/ poruczáiąc im mocną ftraż/ pilność/ á opiekę nád nimi. *RejPos* 304v.

»poruczać się (a. poruczyć się) w opiekę, opiece; poruczanie się opiece« [*w tym: komu (7)*] [*szyk zmienny*] (17:1:1): KTo kolwiek fie z dobrá wiárá poruczy w opiekę nawyśfemu pánu/ to ielt rzecz pewna/ ácz niewidomie wezmie obronę iego *RejPs* 136, 48v, 60v, 64v, 89, 135v (9); Poruczánie f. opiece Páńfkiej iż s tych docześnych kroleřtw zá ftháteczność náłzę w wiedzye nas do kroleřtwá fwego. *LubPs* O6 *marg*, B2v; Vkładł fie pod Oliwá/ támże zořtał ná noc/ Poruczyłwłzy fie Bogu y w opiekę y w moc. *RejWiz* 176v; *RejAp* BB6v; Porucźze fie w mocną opiekę iego/ á podłóż pod nogi iego nędzny niedořtátek fwoy *RejPos* 232v, 115, 196v, 223v; *ArtKanc* Q; Poruczam fie opiece twey tey nocy: broń mię *LatHar* 72.

»przyjąć [*kogo*] w opiekę, na opiekę; przyjęty w opiekę; pojmwac [*kogo*] w opiekę« [*szyk zmienny*] (9:1;2;1): racz zafie też miłofciwie przyimowac właskę a w opiekę fwoię nas fieroty fwoie *RejPs* 63;

OGLądawłfy miły pánie zewłłład vdřęczenie moje łnadz też to flulłnie małz vczynić przyjąć mię ná opiekę łwoię *RejPs* 187, 73v, 82v, 120v, 137, 197v (8); *RejPos* 103, 119, [249]v; Przyimi Kościół łwoy w opiekę, nie day go łpułtołzyc *ArtKanc* J16v; *LatHar* 624.

»na się przyjąć opiekę [kogo (G)]« (1): A ták miły pánie prze ty dziwne łprawy twoie iulz imię twoie nigdy niezáginie/ łlbowiem ty dziwnie ná łię przyjmuielz opiekę ludu łwego *RejPs* 202.

»w opiekę przypaść [komu]« (1): TObie a nikomu ynemu łą w opiekę włafnie przypadly dułfe nalfe miły panie. *RejPs* 143v.

»(przy-, s)puszczać na opiekę, w opiekę« [w tym: komu (1)] [szyk zmienny] (3:1): W opiekę panu łwemu łwe łprawy łrzypułzczam Ten iulz niechay o włzytko iako raczy radzi Bowiem kto temu dufa nigdy łie nie zdradzy *RejJóz* P4; A to bierz przykład s tego Páná łwe⁸⁰/ łz on włzytki łprawy łwoie pułzczal ná Bogá oycá łwego / á ná łwiętą opiekę ie⁸⁰. *RejPos* 104v, 104v; *SkarŻyw* 26.

»stracić opiekę« (3): A co ielzće kthemu/ łtrácić Páná łwego/ łtrácić zwirzchność/ opatrzość/ łtraż/ y opiekę iego. *RejPos* 317, 261v, 345.

»uciekać się pod opiekę« (1): Y wzywa iey [*Maryji*] iáwnie/ y vćieka łię pod iey opiekę y obronę. *WujNT* 398.

»udać się za opieką« (1): Bo łwiát zálwždy dziwne á obłędne drogi tákowemu wynáydownać mułi/ kto łie vda zá opyeką iego/ á ktho go náłłáduie iáko bogá łwoiego/ iulz on tám zaplecie á vwikle myłł człowieká tákiego *RejPos* 289v.

»wziąć w opiekę, na opiekę [kogo, co], opiekę [nad kim]; w opiekę wzięty« [w tym: na ramiona a na opiekę (1)] [szyk zmienny] (20:19:2;1): y wzbudzył duch łzwyąty uyelkye uefele wbołtwye Twym zwybranya maryey bycz matką bozą y wzyłł duch łzwyąty tą panną w łwą opyeką *PatKaz II* 48v; ale ty iakoł wziął opiekę nad nami ielłcze odpoczątku ziwota nalłego *RejPs* 189v, 94, 115, 119, 123, 127v (8); *RejKup* X; Ale myę Pan vzyłł w opyekę możney ręki łwoyey *LubPs* G2v; A iulz weźm w opyekę człowieká nędznego/ Abych chodził w obronie Máielłtatu twego. *RejWiz* 108, 117; Wyłłuchay z niebá modłithwę y prołbę ich á łprawę ich weźmi w opiekę łwoię [et facies iudicium eorum]. *BibRadz* 3.Reg 8/45 [idem] 3.Reg 8/49; Ale gdy przez łthalą wiaré łwoię obudzimy Páná łwoiego/ á łz on weźmie nád námi opiekę łwoię/ nic ty wiátry áni ty morzá łzkodzić nam nie mogą *RejPos* 51; A ty włzechmogący Pánie á páłterzu nalz/ weźmi nas ná rámioná łwoie/ á ná łwiętą opiekę łwoię *RejPos* 169v, 14, 74v, 126v, [136]v, 162v, (16); Weźmi w opiekę dułzē moię łmutną/ Nieprzyjaćielłką okróć myłł okrutną *KochPs* 208; *SkarŻyw* 15; Dźił przed łwięte nogi twoie/ Kłáde ia łiroctwo moje/ Weł mię ná łwą opiekę/ Pod oycowłką rękę. *WisznTr* 29; *ArtKanc* P19; *ZawJeft* 44; *GrochKal* 12; A ty wziąłwłzy w opiekę/ łchćiey mnie łam łprawowác/ Błogolławić / ku twey łćci/ tu y wiecznie chowác. *GrabowSet* S4; *LatHar* 368, 584; *SiebRozmyłł* F; Pułć ná Bogá łprawy twoie/ A on łię w opieki łwoie. Weźmie y ogárnie łwemi Skrzydłámi [!] gorletnymi. *CzahTr* [D2].

»w opiekę zlecać« (1): á drudzy wierłze zmárłemu Hozyulłzowi piłzł/ onego vmárłego iákoby Bogiem miał być wzywáią/ Polłkę w opiekę (choćiaz nie był z rodu Polak) iáko oyczynę zleciáią *CzechEp* 81.

»zostać w opiece, pod opieką« (2:1): co ielł leplłzego/ łczyli z omyłnołciámi łwiátá tego zginác wiecznie/ łczyli z rádą Páná łwego zolłtác w łwiętey obronie á w łwiętey opiece iego *RejPos* 262,

331v; Abowiem ktho iuż zoftanie pod tym krolestwem á pod opieką á pod tą obietnicą Páńfką/ iuż go będzie ftrzegł iáko źrzenice w oku *RejZwierc* 141v.

»[kogo] w opiekę zwierzyć [komu]« (1): Kto wiernie Boftwu twemu dufa á w ftałości/ Porucza fwoie fprawy tvey Bofkiey możności. Gdyżes go fwym Anyołom tak w opiekę zwierzył/ By fie fnádz y o kámyk nigdy nie vderzył. *RejWiz* 2v.

Wyrażenia: »opieka boża, boska, Boga (Ojca), Bostwa« [*szyk 10:3*] (5:4:3:1): Iako ieft befpiechen kto ieft wopyece bozey. *RejPs* 38v *marg*, 221, Ff2v; Iż Czo jm dają to piją A też drugi kręcij ftyją A fprawey opieki Bożey Nicz łobie żádný niewłóży. *RejKup* q7v, y4; *LubPs* Z3v; Z iego Bofkiey opyeki/ z iego dziwney fprawy/ To iuż możelz rozumieć że z nią rozum práwy. *RejWiz* 119; iuż ftraż/ opieká/ á obroná fwięta iego vftáwicznie nád nim ftác będzie. *RejPos* 351v, 103, 146v, 291; *SkarŻyw* 283; *KlonŻal* A2.

»[czyjej] lud opieki« (1): A my twoiéy lud opieki/ Będziem cię fláwić ná wieki *KochPs* 120.

»opieka pańska, Pana« [*szyk 61:12*] (51:22): Nadobna náuká iáko fwe nyedofátki w opiekę Páńfką poruczać mamy. *LubPs* O2 *marg*, B4 *marg*, O6 *marg*, R3v *marg*, Y2v, aav *marg*; Iedno tho napilnieyfza ábychmy tak żyli/ Iákobychmy w opyece zázwdy Páńfkyey byli. *RejWiz* 96, 4v, 117, 135; A tymi znáki zwodziłá y beftią onę y ine ludzi miefzkáiące ná ziemi/ to ieft/ ty ktorzy nic nie dbáli o niebo á o opiekę Páńfką/ iedno tylko ziemfkiemi fie rzeczámí paráli. *RejAp* 113, 106, 155, 171v, 182; Iáko poznać mamy kto vpada á kto powftawa w łálce á w opiece Páńfkiey. *RejPos* 27v; Náđ káżdym wiernym ftraż á opieká Páńfka. *RejPos* 78v *marg*; á my nędze/ kłópothu/ warchołu/ wzywamy. A czo gorzey/ im fie więcey o nie ftáramy/ tymechny dáley od łálki Páńfkiey á od opyeki iego. *RejPos* 82v; Vftáwicznie w wielkim niebefpieczeńftwie żywoth ludzki/ by nie opieká Páńfka. *RejPos* 331 *marg*, 34v, 37, 39v, 44, 44v (44); Bo iefli odpádniecie od Páńfkiey opieki/ Pewnie gdzieście nie rádzi tám wam być ná wieki. *RejZwierc* [272], 5, 127, 141v, 179, 198v (9); A ia/ iáko ofobliwy W domu páńfkim krzak oliwy/ Kwitnąć będę: bom ná wieki Wdał fye do páńfkiéy opieki. *KochPs* 78, 98, 113, 187; *WujNT* 588.

»opieka święta« [*szyk 32:29*] (61): *RejPs* 16, 208v; *LubPs* Y2v; *RejAp* 102, 120v; iż żádný bogacź/ áni żádný mocarz tobie tak wiele dobrodzieyftwá wczynić nie może/ iáko then Pan/ gdy będziefz w opiece fwiętey iego. *RejPos* 39, 39v [2 r.], 44v, 51v, 86, 104v (53); *RejZwierc* 196; *ArtKanc* K19v; *GrochKal* 12.

Szeregi: »opieka a krolestwo« [*szyk 3:1*] (4): áby fie káždy wierny rofkochał w tym/ iż też ieft náznáczon á powołan do opánowánia opieki á do krolestwá Páná fwego *RejPos* 273v, 20, 78 [2 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*]

»łaska a (i) opieka« [*szyk 10:1*] (11): iż oná niewinna duźyczká á pirworodniczka ich iuż nie będzie zábíta áni zátročona/ á iż iuż ieft przyiętha w łálkę á w opiekę Bogá oycá fwoiego. *RejPos* 103, 27v, 63, 67v, 82v (8); Dni ku dniom będziefz królowi przykładał/ Opátruiąc go nieprzebránym wiekiem: Ná oczu páńfkich wiecznie będzie siadał/ A ty go łálką/ y fwym fzczyć opiekem. *KochPs* 88; *SkarŻyw* 143, 283. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»miłosierdzie a (i) opieka« [szyk 4:3] (7): A fład áby nam roflo święte miłosierdzie twoie y opieká twoiá *RejPos* 44v; y wżytkę nádzieię twoię podlož mocno pod miłosierdzie á pod świętą opiekę iego *RejPos* 124v, 14v, 119, [249]v, 257v, 351. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»moc a (i) opieka« [szyk 4:1] (5): *RejWiz* 176; tobie wżytko zebránie fwoie/ y dułze y ciálá fwoie/ w moc á w opiekę poruczáli *RejPos* 83, 270; A z wiárą fwoiá y s káždą nádzieię fwoiá ábyś nigdziey nie odłtępował od niego/ á wżytłko w moc á w opiekę świętą poruczał iemu. *RejZwierc* 196, 206. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»możność a opieka« (1): narod nędzny [...] wypadł s tey możności á s tey opieki tego wielmożnego á niefkończonogo Bołtwá *RejPos* [344]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obrona (a, i) opieka« [szyk 16:11] (27): A wżákoż iedno ci bywáli w obronie Pánfkiey y w opyece iego/ ktorzy czynili powinności fwey dofyć. *RejAp* 119, 171v; iáko wierny nigdy nie był opułczón/ ktokolwiek kładzie mocno nádzieię wżytkę fwoię w opiece á w obronie Páná fwego. *RejPos* 116v; A ktemu co nád nagorłze/ iz ftráćić muśifz obronę y opiekę tego/ [...] ktory wżytкими bogi/ wżytкими pomocniki/ wżytкими mocarzmi włada ná niebie y ná zyemi. *RejPos* 180v, 57, 75, 109v, 132v, 133 (15); *RejZwierc* 198v, 205, 206, 206v; *KochMRot* B4; *LatHar* 47, 624; iz wżyścy ktorzy fą w kłátwie/ fą w mocy y w dzierzáwie fzáťánfkiey/ y od obrony y opieki Páná Chriftułowej oddaleni *WujNT* 588, 398; *SiebRozmyśl* B4v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 18 r.*]

»opieka, (a, i) opatrność« [szyk 16:7] (23): *RejAp* BB2v; Bo fłuchay iefzcze kthemu iákiec thu Ewányeliťá fwiádectwo opowieda o tym Pánu twoim/ á o opiece y opátrności iego nád wiernymi fwymi *RejPos* 168; gdy cie piłmo pewnie iści o dziwnych opiekách á o opátrnościach Páná tego/ iákic on ma nád wiernemi fwoiemi *RejPos* 222v, 40v, 130, 168v, 240, 240v (22). [*Ponadto w połączeszeregowych 25 r.*]

»piecza, (a, i) opieka« [szyk 2:1] (3): ábyś miał odłtąpić od Páná tego/ álbo opuścić á złozyć s fiebie/ [...] the świętą pieczá á opiekę nád fobá iego *RejPos* 257v, 61, 265v.

»poruczeństwo a opieka« (2): *RejPos* 347; Ktore złączenie nie wżytkim wobec należy/ iedno tylko wybránym/ á tym ktore dał Bog Ociec w poruczeństwo á w opiekę fynowi fwemu Pánu Kryfтуłowi *RejPosWiecz*² 92v.

»opieka a posłuszeństwo« [szyk 2:2] (4): Iz iefli vpádniefz przedemną/ [...] tedy ty wżytki kroleťwá co ich s they gory widzifz/ y wżytki możności ich/ dam w opiekę twoię á w połfufzeństwo twoie. *RejPos* 72, 72v, 85, [344].

»przeźrzenie a opieka« (1): ktory [*lud*] ták iáko obieczál Abráámowi/ był záwždy w przeźrzeniu á w opiece świętey iego *RejPos* 158.

»rada ani opieka« (1): ifz chytrze a taiemnie podłtąpili nas iákoby iakie błędne ktorzyby zadney rady ani opieki: twey świętey nád fobá niemieli *RejPs* 16.

»ręka a opieka« [szyk 6:1] (7): Iuż poczuć muśifz iz Pan thwoy á Bog twoy złożył s ciebie rękę fwoię á opiekę fwoię. *RejPos* 223; iz on złoży s ciebie opyekę fwoię/ á mocną rękę fwoię. *RejPos* 240, 39, [136]v, 238v, [279]v, 356. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»opieka i sprawa« (1): Przypátruyże fie tu pilno dziwney opiece y dziwney fpráwie Pánfkiey *RejPos* 27v. [*Ponadto w połączeszeregowym 1 r.*]

»opieka a staranie« (1): A tak wżechmogący Pánie/ gdyż to iest opieká twoiá święta/ á napilnieyſze ſtáránie twoie/ ábyś ty zówżdi rátwoá á wípomagał wierne ſwoie *RejPos* 44v.

»straż(a), (a, i) opieka« [*szyk* 15:1] (16): *RejPs* 208v; Oto ma być mocą ſwoią/ opátrznóciá możności Boſtwá ſwego/ ſtrażá y opieká Anyołów ſwoich/ á dziwná ſpráwá táiemną Duchá świętego/ ktorego on tu wítawicznie ſwoim wiernym ná wípomożenie [...] poſyláć raczy. *RejAp* 2; áby święta ſtraż á opieká iego/ nigdy nie ſchodziká z onego ſtheadká iego. *RejPos* 122v; A iáko záſię opuścił y odtápił od niewiernikow ſwoich/ tákże y Anyeli iego święci nigdy wytrwác nie mogą przy ſtraży á opiece ich. *RejPos* 332v, 27v, 52v, 78v *margin*, 122v, 138v (12); A tak zówżdy dziwná ſtraż y dziwná opiekę Pan Bog wkázował nád tákimi ludźmi lat ſtátecznych á powaźnych. *RejZwierc* 125, 263v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 20 r.]

»opieka a władza« (1): iż zówżdy opieká á władza iego święta będye nád tobá/ á błogóſławieństwo iego nigdi od ciebie oddalono nie będye. *RejPos* 280v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»opieka a wspomózenie« (1): A Pan mu thwoy tego dopuſzcza/ á przez páłce pátrzy ná wpadek twoy/ wżywáiąc thego z wielką záłoſciá/ gdyż niechceſz dbác nic o opiekę iego á o wípomożenie iego. *RejPos* 54v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»zwirzchnóść a (i) opieka« (4): Przydź kroleſtwo twoie/ to ieft/ áby nas zówżdy opánowála zwirzchnóść á opieká twoiá święta *RejAp* 102; iáki to ieft ſtrách/ ſtrácić Páná thego/ zwirzchnóść y opyekę iego *RejPos* 224, 86, 261v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 13 r.]

b. Opieka czartowska (11) : Iuż teź ſá y opráwce z dawná zgotowáni/ Ktorzy tám ſá ná ſwiece ſpołu zówżdy z wámi. Co tu y zá żywotá ty w opiece máiá/ Ktorzy o Páńſką wołá/ ni o cnotę dbáią *RejWiz* 178; A tu możeſz zrozumieć/ iákiego to máłſztálerzá będyeſz miał/ y iáka ieft nád tobá opieká iego [czarta]. *RejPos* 167v; Bo ieſli wypádnieſz z opieki á z opátrznóci iego [*Boga*]/ iuż teź pewnie wieſz w iákiego Páná poruczeńſtwo á opiekę przypaſć małz/ y iáka opieka y zapłátá iego. *RejPos* 347, 20, 72v [2 r.], 86, [344].

Zwrot: »wydzierać ſię z opieki; wydrzeć [kogo] z opieki« (1;1): Obácź ſie nieboraczku obácź/ á nie dáy ſie chełznác temu ſprofnemu roſtruchárzowi/ ktory tobá toczy á obráca iáko chce/ á wydzieray ſie kędy możeſz s tey opieki iego *RejPos* 27; Acźkolwiek on tę świętá owczarniá ſwoię záložyc wnet raczył po ſtworzeniu ſwiátá/ ále wždy nawięcey á iuż naiáwniey po świętey męce ſwoiey/ gdy iá wydárł z opieki onego wilká márnego/ á wziął iá w poruczeńſtwo ſwoie od Boga Oycá ſwego. *RejPos* 124v.

2. Nadzór prawny, kuratela, zastępstwo prawne, czuwanie nad osobą niezdolną do samodzielnych działań ze względu na wiek, pięć, stan zdrowia i inne okoliczności; tutela Mącz, JanStat; clientela, curatio, curatoria Calep; patricinium, potestas Mącz (64) : A niewiem by tákich wiele nienálał/ co thylko opiek ſzukáią/ s nich żywą/ á bárzo ich prágná *GroicPorz* ee3v, ee3; Oćiec každy zá żywotá ſwego może dziećiom do lat y żenie opiekuná dáć/ po ktorego ſmierci/ żaden nabiżłzy [!] od opieki odcíſnąć go niemoże opiekuná przes oycá dánego. *UstPraw* B3; *BielKron* 128v; Młodź wáłzá (nie wípominam opiek w ktorych wielcze bywa oſzukána dla złego około tego práwá y porządku) złe bárzo má wychowánie *GórnRozm* L3; Curatio – Dozrzenie, opiek. Curatoria – Opieka. *Calep* 279b, 206b; á tych opiekunów po ſmierci tego/ który ie poſtánowi/ bliſcy od opieki nie będą mogli oddalić. *SarnStat* 584.

opieka kogo (G) [= nad kim] (2): BielKron 430 cf »wwiązać się w opiekę«; Mącz 284a cf »wziąć na się opiekę«.

opieka czyja [w tym: pron poss (5), G sb (2), ai poss (1)] (8): Gdyby kto miał w opiece dzyewki dorofłe/ á dla wżywánia ich imienia dáćby ich zá mąż niechćiał: tákowe dzyewki zá opieką Stryiow y Wuiow dálższych mogą idż zá męże *UstPraw B3; RejZwierz 123v; BielKron 304v; Mącz 127a;* Gdybychmy právem mieli rołtrzygnąć té rzeczy/ Czyiéy opiece włafnie przynależą dzieći: Przelżlibychmy was právem które ie rodziemy *ZawJeft 40; SarnStat 64. Cf »na [czyjå] opiekę przyść«, »wypuścić na opiekę [czyjå]«.*

Zwoty: »być w opiece« (2): LAdziśław Albrichtow fyn/ kthory był w opiece Ianá z Huniadá po śmierći Władziśławá krolá Polskiego y Węgierfkiego/ máiąc lat piętnaście wieku łwego/ przyiechał do Budzyniá. *BielKron 304v; Cliens – Szierota, ten ktori ielt w opiece. Calep 206b.*

»opiekę dawać« (1): Tóz fie ma rozumieć, gdy przeciw Práwu opiekę Król dáie. *SarnStat 158.*

»mieć w opiece; opiekę w mocy mający« (1;1): Gdyby kto miał w opiece dzyewki dorofłe/ á dla wżywánia ich imienia dáćby ich zá mąż niechćiał *UstPraw B3; Tutelaris – Opiekę w mocy maiáci. Calep 1092a.*

»od opieki odpadać« (1): że gdyby o głowę imięniem śirót popiérác nie chćieli/ tedy od opiek máią odpádác: á temu któryby popiérał/ zupełné práwo opieki ma należeć. *SarnStat 613.*

»poruczyć (a. poruczać) w opiekę; w opiekę poruczón« [szyk zmienny] (3;1): Ten też [Masenisa] był wielkim nieprzyjacielem Rzymiánom/ ále potym ták dobrze z nimi był áż im w opiekę łwe łyny po śmierći poruczył. *BielKron 130, 304; Filius eius parvus qui tibi in tutelam datum est, Któryć w opiekę yełt poruczón. Mącz 467d; A tobie przyiacielu miłå corkę łwoię, Y dom ten, y tę trochę pieniędzy zákrytych Przed márnotrawcå synem, y wżyłtkie łwe łpråwy Poruczam y zálecam w oycowłkå opiekę. CiekPotr 12.*

»opiekę przyjąc; [na opiek przyjmowác]« (1): [opiekun] iákie dobrá ná ten czås wziął kiedy opiekę przyjął/ tákie powinien wroćić. GroicPorz ee4v; [którå [kamienicę] Lurenc część jej swå na dział, a braciej dwu na opiek i dojrzenie swe w ręce swe przymuje do czasu słusznego InwMieszcz 1594 nr 293].

»na [czyjå] opiekę przyść« (1): Stárayćie się profżę/ oiey wżyłtkim dobrim/ gdyłz iułz ná wålżę opiekę przyłłå zwierzono iey wam wopiekuńłtwo wålże *BiałKaz M3.*

»opiekå trzymać« (1): ktoremby [dzieciom] łtryovie abo opiekvnovie ymienie opiekå trzymayåcz wmalych ich liecziech ono ymienie ym przedali a od daliby przeciwo prawv a łpraviedliwoćci *ComCrac 19v.*

»wdawać się w opiekę« = objąć opiekę nad kimś (1): OPiekun przyrodzony powinien wczynić Inwentarz y wiłćić śierotam ich dobrå/ áby im tego nie vtrácił/ y owłzem nie może łye wdåwåć w opiekę poki Inwentarzå nieuczyni. *GroicPorz ee3.*

»wwiązać się w opiekę« (1): Po śmierći tedy tego Bazylego. Owczynå ieden z rády w wiåzał fie bárzo w opiekę Kłiężny wdowy. *BielKron 430.*

»wyjść z opieki« (1): Filiifamilias, qui in potestate patrisfamilias est, Syn który yełzce nie wyłzedł z opieki oycowskiej. *Mącz* 127a; niewie co zá roźnicá iełt [...] między dziedzicem pod opiekuny połtánowionym/ á tym któryby iuż z opieki wyłzedł *CzechEp* 32.

»wypuścić na opiekę swoją« = *zdać kogoś na jego własne siły, pozwolić komuś stanąć o sobie* (1): Bowiem gdy iuż przodkowie mogli dochowawłły mie flulłnych lat wypuścili na opiekę swoją/ zdałomi sie ábych sie ná włłem przyłaczył ktobie *RejPs* 39v.

»na opiekę wziąć« (1): iż gdy ich kto zopyta czyieby to były dzyeci/ wnet prząc sie ich łkłádáyá ná przyiacyoły [!] y syoftry/ mowyc/ ná opykiem to wzył á pracę swoyę/ chcąc sie siełtrze álbo wuyowi záchowác. *GliczKsiąż* B5.

»wziąć na się opiekę« (1): Suscipere patrocinium alicuius deserti, Wziąć ná sie opiekę/ á obronę nie którey síroty. *Mącz* 284a.

Wyrażenia: »branie w opiekę« (2): A což owo więc łłychamy/ o náiazdách ná domy/ o mordách/ o gwałćiech/ o wybráníu domow/ o bráníu gwałtem Pánien/ Wdow/ dźieci w opiekę/ o zábijaniu Stryjow/ Wuiow *GórnRozm* A4, L.

»imieniem [= z racji, tytułem] opieki« = *in nomine tutorio JanStat* (2): Częłtokroć przydawa sie: iż gdy dźieci w síeroctwie zołtáná/ niektórzy iákoby nád niemi miłóśierdźie máiac/ ono imieniem opieki ná łwá pracá y w obronę biorá *SarnStat* 584, 590.

»podany w opiekę« (1): Podánał iełt/ z wierchnich rąk miłey matki swoiey W opiekę Kxiążęto^m Stryiom *KołakCath* C2.

»prawo opieki« (1): Wzákóž z łtrony popiéránia głowy przez opiekuny/ ták obiáńniamy: że gdyby o głowę imieniem sírół popiérác nie chćieli/ tedy od opiek máiac odpádác: á temu któryby popiérál/ zupełné práwo opieki ma należeć. *SarnStat* 613.

»spuszczenie opieki« (1): Opiekun przy łpufłczeniu opieki niewinien dzyećiam liczby czynić/ iedno z czynłzow á z bydlá nieobrobionego. *UstPraw* B3.

Szeregi: [»opiek i dojrzanie«: *InwMieszcz* 1594 nr 293 cf »opiekę przyjac; [na opiekę przyjmować]«.]

»opieka a obrona« (1): *Mącz* 284a cf »wziąć na się opiekę«.

»opieka a praca« (1): *GliczKsiąż* B5 cf »na opiekę wziąć«.

W przen (1) : W drugyey łpráwie ná człowieká/ Przydzye ze dwu łtron opyeká/ S práwey dułzá z lewey ciáło *BielKom* nlb 5.

a. Nadzór, kuratela (dotyczy władcy i jego kraju) (23) :

opieka kogo (G) [= *ten, który jest pod opieką*] (3): SYbillin mąż Gwido/ odbił opiekę dzyecięcia Bálduiná piątego Ráymundułowi łwakowi/ ktore dzyecię rychło potym vmárło. *BielKron* 179v; Po śmierci Lełtkowey poczał być rołterk około opieki Bolełławá łyná Lełtkowego między Henrykiem Brodátym á Konrádem Mázowieckim kłiążęćiem *BielKron* 358v, 220v.

opieka czyja [*tego, który sprawuje opiekę*] (3): Tárquinius [...] wczynił rzecz dlugá przed Senattem/ co zá niegodność do niego baczyli/ iż imo ón práwego krolewicá dáli bráńcowi krolełtwo/ który iáko łłyszę inemu ie w moc podáie/ zdradzaiąc nas ktorzyłmy byli w iego opiece. *BielKron* 103v; *SkarJedn* 212; *StryjKron* 672.

Frazy: »opieka idzie« (1): Na to wm pomni zem ci ia wm nie synowiec, ale brat, choćby opieka isc miała, tedy by rowna przyszła pokim tedy zyw, niebierz się wm opiekac mną. *ActReg* 163.

»opieka przychodzi [na kogo]« (1): Synowie theż iego przed tym dwa vmárli/ opieká przyfzła corek ná Arránłkiego Grábie Iákubá Hámálthá brátá od rodzoney fiołtry niebofzczyká Krolá *BielKron* 220v.

Zwroty: »być w opiece« [w tym: u kogo (1)] (2): *BielKron* 103v; iz ten Fryderyk 2. po śmierci Oycá fwego Henryká fzołtego Neápolitánłkiego Krolá był v niego w opiece: iz go był oćiec w młodości odumárł. *CzechEp* 400.

»(od)dać; dan w opiekę« = *powierzyć protekcji, obronie lub oddać jako rękojmię lojalności* [szyk zmienny] (3:1): OTho trzeći [...] Będąc młody po oycowey śmierci/ był dan w opiekę Henrykowi Baworłkiemu kfiążęciu/ ktory iego pánłtwá poczł przywłafzczác łobie/ ábowiem korzyścił w Celárłtwie. *BielKron* 175; Krol Egipłki s tey przyczyny poruczył fie Rzymiánom/ y fyná im dał w opiekę/ ftąd były vrołły wielkie walki miedzy Antyochem á Rzymiány *BielKron* 128; á ná pewne przyiaćielstwo áby mi fwego fyná Iáná dał w opiekę y ná ćwiczenie/ gdzieś fie theż thy ćwiczył *BielKron* 253; alz ná ołtátek on Iaⁿ Siedmigrodłki mułiał Turków ná pomoc łobie wezwác/ ku vpadku y ftráchu włzemu Krześciánłtwu/ y fyná fwego iemu w opiekę oddac/ á thák theż y fámi wygráli ze fie ftáli Ołdownikámi Turkowi oni Pánowie hárdzi *MycPrz* II B4v.

»podać się [komu] na opiekę« (1): Oná [królowa] milczkiem nábrawłzy wiele klenotow/ [...] iechála do Sáfi do brátá Henriká Celárzá/ żáluiąc fie fwey lekkości ná Polaki co iá z źemie precz wygnáli/ podála fie mu ná opiekę/ fkárby y korony takiez w moc mu dáła. *BielKron* 346v.

»opiekę przyjąć« (1): wzyet zá krolá Bálduinus fyn Almerykow/ ále iz chory był/ przeto Ráymundus Grábiá Trypolitánłki opiekę przyjął/ y był Gubernátorem krolełtwá Ierozolimłkiego. *BielKron* 179.

»przysądzić opiekę [komu]« (1): áż potym S. Edwigá iechála lámá á poiednáła ie/ przysądziwłzy opiekę [nad Bolesławem synem Lestka] Konrádowi iáko blifzłfemu po braćie rodzonym *BielKron* 358v.

»puścić opiekę [komu]« (1): á krol Władziław nie ma fie piłác krolem Węgierłkim iedno gubernatore^m/ poki Ládziław nie doroście/ á iefliby vmárł ná Władziławá włzytko łpada. A zálie gdy puści Władziław opiekę Ládziławowi/ tedy zápracá y zá nakłád ie^{go} źemie łpifką zápiłuiem *BielKron* 304.

»wynić z opieki« [szyk zmienny] (3): *SkarJedn* 212; á Gynwił wyłzedwłzy z opieki zá Gediminá włpokoynym vdziale Gedrockim łpokoynie pánował/ Roku 1315. *StryjKron* 355, 672.

»wziąć w opiekę [kogo]« [szyk zmienny] (4): Cefarz też zebrał drugie woylko przeciw iemu [Swatopłuhowi]/ poráził go y zábił/ á fyná iego fiełtrzeńcá fwego wzięł w opiekę áż do lat. *BielKron* 322v, 184v, 357 [2 r.].

»opiekę zapisać [komu]« (1): namawiał [Miecław] Leftká wnuká fwego od brátá Kriřpufá/ ktorym fie Kázimierz opiekál/ áby mu opiekę zápiłál bacząc go być chorego/ ále go był fwiádom Leftko/ przetho niechćiał. *BielKron* 356.

Wyrażenie: »z strony opieki [kogo]« = *mając opiekę nad kim* (1): RIngolt Algimuntowic [...] po fmierci Oycá Algimuntá/ w Nowogrodku ná Xięłtwo Rufkie/ Podłálkie/ y Siewierłskie podniefion/

á z łtrony opieki Sintoroħa Vtenułłowicá w Kiernowie/ w Kunáłłowie/ y w Iurborku/ wielkim Xiędzem Zmodźkim y Litewłkim był wybrány *StryjKron* 285.

Szeregi: »obrona i opieka« (1): Węgierłcy Pánowie widząc iż Wołółka ziemiá z obrony y opieki ich miáłá wyniść zá tą woyną/wnet Stephaná Woiewodę przez listy y połty łwoie nápomináli/ áby łię ołtrzeǵał *StryjKron* 672.

[»sceptrum i opiek«: Zdawam wam sceptrum i opiek zwierzony *PismaPolit* 3.]

Synonimy: 1., 2. *dozor, doźrzenie, obrona, opatrność, piecza, poruczeństwo, przeźrzenie.*

Cf **OPIEKANIE, OPIEKUŃSTWO**

TG